

L'etimologia del mot franco-occità, llarg temps problemàtica, va quedar aclarida amb els estudis d'Ant. Thomas (*RCelt.* xxxix, 334-7), J. Vendryes (*RCelt.* xlv, 319) i el meu del *DCEC/DECH* (TENERIA), on es podrà veure la història i bibliografia del problema. Hi hagué aportacions útils i ben orientades, en estadis prematurs, de Thunneisen i de Jud, confirmació de Weisgerber, tempteigs mal orientats de Gamillscheg, vacil·lacions de M-Lübke i repeses d'erudits es-

emperduts, però tot això era superflu després d'aquells tres treballs d'altres.

En tot cas, almenys quant al nom de l'escorça de roure assaonadora, en terres de França, els fets havien quedat ben aclarits; i sense repetir discussions ja superades, després de remetre a aquell article meu i al *EntreDL* (III, 49-53), podem acontentar-nos amb resumir les línies cabdals. El fr. *tan* 'escorça d'assaonar' es documenta, ininterromput i en massa, des de mj. segle XIII (Rutebeuf), igualment *tanner* 'assaonar', *tannerie* ja apareix el 1216, *tanneur* c. 1260. Des del francès es propagà a diverses llengües veïnes —en part hi ha una variant *tain-* deguda a una contaminació ben explicada allà—: entre elles al cast., on apareix primer *tanaria* el 1181, després *teneria* 1236; també es troben de vegades *tanero* i *tanado* o *tenado* en cast. medieval, *tenat* en català;² tot formes propagades des del francès; l'angl. *tan* 'assaonar' ja apareix en ags. *tannian*, isolat entre les llengües germàniques i d'origen gal·lo-llatí (amb probable reforç posterior des del francès).

En cèltic restà *tann* 'roure' (i en part 'alzina') només en bretó i còrnic; però tenim base ferma per creure que *TANNOS existia en gèl·lic com a nom del roure, car el nom *TANNŌIALUM està documentat per la toponímia moderna en quatre departaments del centre de França (*Tbeneuil*, *Tbénious*, *Tanaüs*), i formes documentals arcaïques com *Tanoglio* i *Tanoiyolb*, comprovant que es tracta de noms de lloc que contenen el sufix gèl·lic *-IALON*, que en part tenia valor col·lectiu de noms de plantes i en part designava clarianes al mig d'una boscúria: molt conegut en la vella toponímia de tot França, en compostos semblants, formats amb noms d'arbre cèltics (com VERNŌIALUM *Verneuil*, CASANOIALUM *Chesneuil*, el nostre *Jújols* JULIŌIALOS etc.).

Sembla clar que el significat d'aquest TANNOS seria «quercus vel illex» com el que testimonien les antigues glosses de Cornualles i de Bretanya. És possible que el mot s'estengués a d'altres zones del cèltic continental, com sigui que *Tanneto* població de l'Emília (prop de Reggio), ja figura com *Tannetum* en Títus Livi (xxi, § 25, 13); i això té tot l'aire, pel sufix col·lectiu *-ETUM*, de ser la resposta de TANNŌIALUM de França, en el gèl·lic de la Cisalpina.

Molts noms compostos en *Tanne-* en inscripcions ibèriques, que es poden veure col·leccionats per Caro Baroja en el *BRAE* xxv, 185. Jo mateix vaig analitzar el compost *Tannepaese* que figura en una inscripció del S. I trobada a la nostra vall de l'Isàvena, com a nom de persona, declinat amb desinència basca, i

tota la inscripció sembla estar en una forma de base local ribagorçà; veg. a *EntreDL* II, 132ss. el meu estudi, i en particular les pp. 140 i 133, on parlo especialment d'aquest nom; resta possible que fins en aquest cas es tracti d'un element hispanocèltic, combinat híbridament amb elements proto-bascos, per més que Horst Schmidt s'inclina a negar-ho; i resten els altres noms trobats per Caro.

Vendryes refermà la celticitat del gal TANNOS, assenyalant l'irl. ant. *teine* o *tinne* com germà regular del gal·lo-britònic TANNOS: car la forma irlandesa prové d'un més antic *TENN-IO-, y la correspondència entre EN gaèlic i AN gal·lo-britònic és normal en els mots provinents d'una *Ń* vocàlica del paleocèltic. És veritat que a Irlanda el mot significa 'grèvol'; però tots sabem, com Vendryes, que els canvis d'un arbre a altre en els noms d'arbre són corrents (casos de *chêne/CASSANOS/CASTANOS*, de *ULMUS/ALAMOS* castellà *ALAMO*, dels noms del bedoll, del garric; veg. *BLADA*, *ARÇ* etc.); ara bé, el roure era arbre sagrat en l'Antiguitat druídica, i el grèvol té significació religiosa en moltes terres.³

I cal encara ampliar el focus. Car, d'altra banda, ha preocupat sempre la relació amb el grup de l'a.-al. ant. *tanna* (avui al. *tanne* 'avet') (i, segons sembla, alguna vegada, antigament, 'roure'), b.-al. mj. *danne*, neerl. ant. *dennia* (avui *den* 'pi'): aquests mots germànics,⁴ però, suposen tots ells una antiga *D-* germànica inicial, que no lliga amb la *T-* cèltica. Per tant la semblança pot ser deguda a una mera coincidència. El fet és que ni per al mot cèltic ni per al germànic hi ha una etimologia indoeuropea gens segura; fonèticament el germànic podria anar amb el scr. *dhanvam* 'arc': pel costat semàntic és merament concebible (cf. gr. *τόξον* / ll. *TAXUS*), però ni el sign. lliga prou clarament, ni el cos del mot és prou considerable, ni coincideixen les terminacions: resta vague. I resta ben possible que tant en cèltic com en germànic (vist que en aquest és només parcial del germ. occid.) vingui d'una font comuna pre-indoeuropea. La imperfecta correspondència celt. *T*/germ. *D* es podria mirar justament com a resultat d'això (com també es podria concebre aquesta *D* com a deguda a una contaminació de l'a.-al. ant. *tan*, b.-al. mj. *dan* 'bosc').

Restaria acabar d'explicar l'evolució semàntica catalana cap a la idea de 'brot', 'branca'. No acaba de satisfere suposar una evolució espontània des d'escorça d'arbre a 'brot', per més que trobem sentits intermedis, especialment 'grop, bony de la fusta'. La meua primera idea havia estat cercar al cat. *tany* un origen germànic. Si l'ètimon cèltic és claríssim pel costat fonètic i lexical, fins al punt d'imposar-se, i concebible semànticament; cal reconèixer que des d'aquest últim punt de vista hi ha amb el mot germànic una paritat tan completa que ens el presentava com un ètimon suggestiu.

En efecte, el gòt. *TAINS* està ben documentat en els textos ulfílans, quatre vegades traduïnt el gr. *κλήμα* 'sarment, brot', però com que sempre hi va acompanyat del nom del cep, o bé formant-hi un compost